

**ΟΜΙΛΙΑ Ν. ΑΝΑΛΥΤΗ ΣΕ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
«Η ώρα της κοινωνικής συναίνεσης»
Αθήνα, Τρίτη, 6.12.2005**

Κύριε Πρόεδρε, Κυρίες και Κύριοι,

Ευχαριστώ για την πρόσκληση που μου απηύθυνε ο Πρόεδρος και οι διοργανωτές του Συνεδρίου να παραστώ σ' αυτό ως Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και να μιλήσω για ένα θέμα γύρω από το οποίο αρθρώνεται η ίδια η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, δηλαδή την κοινωνική συναίνεση. Έτσι, μου δίνεται η ευκαιρία να μιλήσω απευθυνόμενος σε πρόσωπα εξοικειωμένα με το θέμα της ανταγωνιστικότητας και τα οποία είναι σε θέση να αντιληφθούν ότι για να βελτιώσουμε τις επιδόσεις μας στην ανταγωνιστικότητα, αναγκαία προϋπόθεση είναι η κοινωνική συναίνεση, που αποτελεί υποδομή για μια εθνική προσπάθεια.

Είμαστε ήδη στη δεύτερη ημέρα του Συνεδρίου και μπορώ να πω ότι η επιλογή του θέματος, η διάρθρωση της συζήτησης γύρω από ομάδες εργασίας και το επίπεδο των συμμετεχόντων έδωσαν σε όλους μας την ευκαιρία να εξετάσουμε πολύπλευρα και σε βάθος το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας. Δεν θα επαναλάβω πράγματα που έχουν ήδη ειπωθεί από ανθρώπους που μετέχουν στην παραγωγική διαδικασία και κατά συνέπεια συμβάλουν άμεσα και ενεργά στη διαμόρφωση της ανταγωνιστικότητας. Νιώθω όμως την ανάγκη να αναφερθώ σε μία πτυχή της ανταγωνιστικότητας που αφορά στην κοινωνική απήχηση που αυτή έχει.

Νομίζω ότι τόσο η έρευνα η οποία παρουσιάστηκε, όσο και η προσωπική αίσθηση που ο καθένας από εμάς έχει, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η κοινωνία έχει αρχίσει να έχει μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για την ανταγωνιστικότητα. Έχει πάψει να την θεωρεί μόνο απειλή και βλέπει τις θετικές πλευρές της σ' ένα πολύ υψηλό ποσοστό. Αυτό είναι μια ελπιδοφόρα εξέλιξη, αν σκεφτούμε πώς αντιμετωπίζονταν πριν από 10-20 χρόνια.

Τα αποτελέσματα της έρευνας, μας δημιουργούν δρόμους ελπίδας, αλλά και ευθύνης για περισσότερη επικοινωνία και αναλυτικότερη εξήγηση για τις δημιουργικές εξελίξεις από την αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Η ανταγωνιστικότητα δεν είναι ένας αφηρημένος αριθμός –ή καλύτερα ένας συνδυασμός αφηρημένων αριθμών- που εάν βελτιωθεί θα μας επιτρέψει να βελτιώσουμε τη διεθνή μας κατάταξη σε κάποιο διεθνή οργανισμό, την ύπαρξη του οποίου μάλλον αγνοεί ο μέσος πολίτης. Είναι ένα ζητούμενο που, εάν επιτευχθεί, θα μας επιτρέψει να έχουμε καλύτερες αποδόσεις στο επιχειρηματικό πεδίο με αποτελέσματα ευεργετικά και στα δημόσια έσοδα και στην απασχόληση. Θα επιτρέψει να είναι πιο εξαγωγίμα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παράγουμε, θα μειώσει τα κίνητρα για μετακίνηση επιχειρήσεων εκτός Ελλάδος και θα αυξήσει τα κίνητρα για εγκατάσταση επιχειρήσεων εντός της χώρας μας, θα τονώσει τη ζήτηση για εργασία και θα οδηγήσει σε καλύτερες αμοιβές για την προσφερόμενη εργασία. Αυτά όλα δεν είναι αφηρημένες έννοιες ή αριθμοί αδιάφοροι για τον πολίτη. Είναι η ίδια η ουσία του οικονομικού οράματος που έχει τόσο για τον εαυτό του όσο και για το σύνολο στο οποίο ανήκει. Όμως χρειάζεται πολύς δρόμος ακόμα για να γεφυρώσουμε την έννοια της ανταγωνιστικότητας με αυτό το όραμα.

Εάν όλα αυτά γίνουν ξεκάθαρα στην κοινωνία, πιστεύω ότι θα καταστεί πιο εφικτή η προσπάθεια για την ενεργοποίηση όλου του παραγωγικού δυναμικού στην προσπάθεια τόνωσης της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας. Και προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να στρέψουμε τις προσπάθειές μας αφήνοντας κατά μέρος τις αντιπαραθέσεις για το τι έγινε στο παρελθόν και εάν τα πράγματα θα μπορούσαν να γίνουν καλύτερα ή χειρότερα και ποιος φταίει που δεν είναι καλά που οδηγούν μόνο σε εφήμερες διαμάχες τηλεοπτικού, εάν θέλετε, ενδιαφέροντος χωρίς δημιουργική προοπτική.

Η συνειδητοποίηση των ωφελειών που θα επέλθουν στην καθημερινή επαγγελματική και προσωπική ζωή του κάθε πολίτη από την τόνωση της ανταγωνιστικότητας είναι μία από τις κύριες προϋποθέσεις για να επιτευχθεί το αναγκαίο εκείνο κλίμα αλληλοκατανόησης και διαλόγου που θα επιτρέψει τη συναίνεση για τα βήματα που θα πρέπει να γίνουν από εδώ και εμπρός σε νομοθετικό και οικονομικό, σε εθνικό και τοπικό, σε κοινωνικό, επιχειρηματικό και βέβαια, σε εκπαιδευτικό επίπεδο.

Η συναίνεση αυτή θα πρέπει να δομηθεί βήμα-βήμα σε όλα τα πεδία στα οποία μπορεί να αφορά η προσπάθεια δημιουργίας υποδομής και συνθηκών ευνοϊκών για την ανταγωνιστικότητα.

Θα αναφερθώ σε 3-4 τομείς μόνο και όχι στην απειρία των περιπτώσεων. Και αυτό γιατί οι τομείς αυτοί θεωρούνται πρωταρχικής σημασίας για την δόμηση μια μακροχρόνιας ανταγωνιστικότητας που θα έχει δυναμική προοπτική και όχι εφάπαξ μορφή. Η επιλογή μου στηρίζεται και στη σημασία και στον τρόπο που χειρίστηκαν αυτούς τους τομείς χώρες - παραδείγματα με επιτυχημένη πορεία σε ανταγωνιστικότητα, σε απασχόληση, σε κοινωνική συνοχή όπως η Φινλανδία, η Δανία, η Ιρλανδία.

α. Στην παιδεία, κατ' αρχήν. Νομίζω ότι δύσκολα θα μπορούσε να βρει κανείς άλλο τομέα στον οποίο η χώρα μας έχει σημειώσει τα τελευταία χρόνια τόση στασιμότητα όσο αυτός της **Παιδείας**. Τα φώτα της δημοσιότητας εστιάζονται σε αυτήν όταν εξαγγέλλεται η πολλοστή μεταβολή του εξεταστικού συστήματος εισαγωγής στα Πανεπιστήμια και αυτό είναι το μόνο εκπαιδευτικό ζήτημα που θα έπρεπε να μας προβληματίζει ως κράτος και ως κοινωνία. Το περιεχόμενο των σπουδών στο δημοτικό, το γυμνάσιο και το λύκειο, η Τεχνική Παιδεία, δεν έχει γίνει αντικείμενο διαλόγου με διάθεση αποστασιοποιημένη από τα καθημερινά και στραμμένη στα μεγάλα και τα μεσο-μακροπρόθεσμα. Και αν σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης μπορεί κανείς να ρίξει την κύρια ευθύνη στην Πολιτεία, δεν συμβαίνει το ίδιο με την πανεπιστημιακή εκπαίδευση που, θεωρητικά, είναι πιο άμεσα συνδεδεμένη με την προοπτική μιας ανταγωνιστικής χώρας και οικονομίας. Και όμως: η αυτονομία που έχουν τα Πανεπιστήμια έναντι της κεντρικής διοίκησης ως προς τη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών δεν έχει αποτυπωθεί σε μια δημιουργική προσπάθεια εκσυγχρονισμού του ακαδημαϊκού προγράμματος και τόνωσης της ερευνητικής προσπάθειας.

Ακόμη, δεν έχουν οριστικοποιήσει μια λογική αξιολόγηση, έστω και αυτοαξιολόγηση.

β. Και με τον όρο αυτό, την «ερευνητική προσπάθεια», έρχομαι στον άλλο μεγάλο τομέα υστέρησης της χώρας μας που είναι η **έρευνα**. Είναι δύσκολο να είναι κανείς υπερβολικός όταν αναφέρεται στη σημασία που έχει η έρευνα για την οικονομική δυναμικότητα μιας χώρας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Ηνωμένες Πολιτείες ή η Σουηδία όπου η έρευνα αποτελεί ένα από τους κύριους συντελεστές της δυναμικής παρουσίας τους στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον.

Στη χώρα μας, αντίθετα, η έρευνα προχωρεί με πολύ αργά βήματα και εάν δεν υπήρχαν τα λεγόμενα κοινοτικά προγράμματα δεν νομίζω ότι θα μπορούσε καν να γίνει λόγος για έρευνα στην Ελλάδα. Αρκεί να πω ότι στη Σουηδία διατίθεται το 3,8% του Α.Ε.Π. για την έρευνα και στην Ελλάδα μόνο το 0,5%. Ή για να δώσω ένα άλλο εντυπωσιακό συναφές στοιχείο, στις Η.Π.Α. εκδίδονται κάθε χρόνο 380 διπλώματα ευρεσιτεχνίας ανά εκατομμύριο κατοίκων, στη Σουηδία 180 και στη χώρα μας 1,7!

Ακόμη χειρότερες σκέψεις κάνει κανείς εάν σκεφθεί το πού πηγαίνουν τα όποια ερευνητικά κονδύλια. Δεν ξέρω για εσάς, αλλά προσωπικά όταν ακούω ερευνητικό πρόγραμμα –και μάλιστα χρηματοδοτούμενο από κοινοτικές πηγές- είμαι πολύ επιφυλακτικός ως προς την προστιθέμενη αξία που επιφέρει η έρευνα και ως προς το εάν, τελικά, πιάνουν τόπο τα χρήματα του ευρωπαϊκού φορολογούμενου πολίτη. Και σε αυτό λοιπόν το καίριο ζήτημα της έρευνας, της διάθεσης επαρκών πόρων για αυτήν (και της τυχόν αναγκαίας ανακατανομής πόρων υπέρ αυτής), της ορθής στοχοθέτησης των ερευνητικών προγραμμάτων και της καθιέρωσης αντικειμενικών διαδικασιών επιλογής των υποκειμένων της έρευνας θα πρέπει να στραφεί η προσπάθεια ανεύρεσης λύσεων με πνεύμα συναίνεσης.

γ. Άμεσα σχετιζόμενο με τα παραπάνω είναι το ζήτημα της τόνωσης και της αξιοποίησης του **επιχειρηματικού πνεύματος** μεταξύ των πολιτών. Λένε ότι ο Έλληνας έχει επιχειρηματικό δαιμόνιο. Συγχωρέστε με αλλά εγώ, τουλάχιστον τα τελευταία 30 χρόνια δεν το βλέπω αυτό το δαιμόνιο σε ευρεία βάση, και βέβαια δεν αναφέρομαι σε ευκαιριακές και πρόσκαιρες ενασχολήσεις που στηρίζονται στη λογική του εύκολου και γρήγορου κέρδους με «δανεικά και αγύριστα». Αυτό που βλέπω είναι ότι η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων επιθυμεί να βρει μία έμμισθη απασχόληση και, βέβαια, κατά προτίμηση στο δημόσιο. Το επιχειρηματικό ρίσκο απωθεί σε σχέση με την ασφάλεια του μισθού και όταν δεν απωθεί το ρίσκο απωθεί το γνωστό σε όλους μας πλέγμα των περίπλοκων νόμων και των ακόμη πιο περίπλοκων γραφειοκρατικών διαδικασιών που ούτε τα έννομα αγαθά του περιβάλλοντος (πολεοδομία, δασική υπηρεσία), του πολιτισμού (αρχαιολογική υπηρεσία),

δημοσιονομικής επάρκειας (φορολογικές υπηρεσίες) εξυπηρετούν αλλά ούτε και αφήνουν ένα περιθώριο ενθάρρυνσης του όποιου (και δεν είναι πολλοί) επίδοξου επιχειρηματία. Πρέπει λοιπόν να δούμε με ποιον τρόπο θα αλλάξουμε αυτή τη νοοτροπία και αυτές τις δομές και αυτό απαιτεί διάλογο και συναίνεση στο χώρο της παιδείας, της κατάρτισης, της δημόσιας διοίκησης, των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Και ο διάλογος αυτός απαιτεί συναίνεση τόσο στον επιδιωκόμενο στόχο (τόνωση της επιχειρηματικότητας) όσο και στα μέσα που θα επιλεγούν για την υλοποίησή του καθώς δεν υπάρχει πιο δύσκολο πράγμα από το να προσπαθεί κανείς να αλλάξει νοοτροπίες δεκαετιών και γραφειοκρατίες πολλών επιπέδων.

Μια 4^η περιοχή, που είναι γνωστή σ' όλους, είναι η έλλειψη διαφάνειας με τις γνωστές συνέπειες διαφάνειας – διαπλοκής και σ' αυτή βέβαια χρειάζεται μια εκτεταμένη ανοικτή συζήτηση και μία αντίστοιχη αντιμετώπιση.

Θα μπορούσα να αναφέρω και άλλα ζητήματα στα οποία θα πρέπει να επιδιωχθεί ο διάλογος και η συναίνεση. Αλλά δεδομένου του χρονικού πλαισίου που έχω και της επιθυμίας μου να υπάρξει χρόνος και για τοποθετήσεις και σχόλια από τους συνέδρους περιορίζομαι σε αυτά τα τρία ζητήματα στα οποία αποδίδω ιδιαίτερη σημασία. Άλλωστε επαρκούν ως παραδείγματα για να καταδείξω ότι δεν πρόκειται για καθαρά τεχνοκρατικά ζητήματα και γι αυτό δεν επαρκούν καθαρά τεχνοκρατικές λύσεις. Η πυρήνας των θεμάτων αυτών είναι πολιτικός –με την ευρύτερη σημασία του όρου- και γι αυτό η αντιμετώπισή τους απαιτεί πολιτική προσέγγιση και πολιτικές λύσεις οι οποίες θα πρέπει να απολαύουν της μέγιστης δυνατής ενημέρωσης και της μέγιστης δυνατής κοινωνικής αποδοχής.

Αυτές οι πολιτικές λύσεις απαιτούν συνεννόηση **μεταξύ των πολιτικών δυνάμεων, των εργοδοτών και των εργαζομένων**. Οι τρεις αυτοί πόλοι θα πρέπει να κινηθούν με γρήγορα και μελετημένα βήματα, με θάρρος αλλά και περίσκεψη και κυρίως με ευαισθησία για τις ανάγκες και τις ευαισθησίες της άλλης πλευράς.

Κάθε ένας από τους πόλους αυτούς έχει το δικό του μερίδιο ευθύνης και το δικό του ρόλο να διαδραματίσει και πρέπει να πάρει τις πρωτοβουλίες που του αναλογούν προκειμένου να αντιμετωπισθεί θετικά και επωφελώς για τη χώρα ο τεράστιος όγκος των προκλήσεων που αυτή αντιμετωπίζει και που θα αντιμετωπίσει στο προσεχές μέλλον.

Οι πολιτικές δυνάμεις πρέπει να διαμορφώσουν το αναγκαίο θεσμικό πλαίσιο αλλά και να συμβάλλουν ως διαμορφωτές γνώμης στη δημιουργία της αναγκαίας νοοτροπίας. Οι επιχειρηματίες θα πρέπει αφ' ενός να εκσυγχρονίσουν τον τρόπο του επιχειρείν ενεργώντας με εξωστρέφεια και δυναμισμό τοποθετώντας την έρευνα στον επιχειρηματικό τους σχεδιασμό και ανευρίσκοντας νέες μορφές χρηματοδότησης και αφ' ετέρου να δείξουν κοινωνική ευαισθησία και ευθύνη. Και οι εργαζόμενοι, θα πρέπει να παρακολουθήσουν τις συντελούμενες αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, να προετοιμάζονται ώστε να ανταποκρίνονται στη ζήτηση για νέες ειδικότητες και δεξιότητες και να βρουν νέα σημεία αναφοράς ως προς τα εργατικά δικαιώματα και μορφές σχέσεων που αντανακλούν το σήμερα και το αύριο και όχι το χθες.

Οι ρόλοι όμως αυτοί και οι πρωτοβουλίες που θα αναπτυχθούν πρέπει να είναι συναινετικοί γιατί μόνο έτσι θα επιτευχθεί η καλύτερη και πιο εφαρμόσιμη λύση, γιατί αλλιώς ελλοχεύει ο κίνδυνος να βρει ο καθένας τις λύσεις που του φαίνονται οι καλύτερες για τα συμφέροντά του, ίσως και για το κοινωνικό σύνολο, αλλά να μην μπορέσει ποτέ να τις εφαρμόσει. Και αυτό προϋποθέτει έναν εκτεταμένο και ανοικτό κοινωνικό διάλογο χωρίς όρους και χωρίς κλειστές περιοχές απελευθερωμένο από δογματισμούς του χθες.

Όσοι συμμετάσχουν να κινούνται σε δύο άξονες ευθύνης.

Η επιδίωξη της συναίνεσης είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε μία περίοδο που αυτή δέχεται πανταχόθεν πιέσεις. Τα πρόσφατα γεγονότα στο Παρίσι και γενικότερα τη Γαλλία δείχνουν ανάγλυφα, και ελπίζω έγκαιρα για τη χώρα μας, τι μπορεί να συμβεί όταν παραμελείται ο στόχος της κοινωνικής συνοχής.

Ελπίζω ότι σε όλες τις πτυχές αυτού που λέμε ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας θα υπάρξει ανάλογο αίσθημα ευθύνης από όλους μας. Και πιστεύω ότι θα υπάρξει εφ' όσον όλοι μας συνειδητοποιήσουμε ότι το αποτέλεσμα αυτής της πορείας δεν θα είναι μία αφηρημένη έννοια ανταγωνιστικότητας, αλλά μια καλύτερη ποιότητα ζωής για τον καθένα ξεχωριστά αλλά και για το κοινωνικό σύνολο: για τα παιδιά μας καλύτερη παιδεία, για όλους μας καλύτερη περίθαλψη, ευρύτερη και ποιοτικά ανώτερη απασχόληση, καλύτερα και ασφαλέστερα προϊόντα και καλύτερο περιβάλλον

και για τη χώρα μας μια καλύτερη διαπραγματευτική θέση για την προώθηση των συμφερόντων της στο δύσκολο διεθνές περιβάλλον.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, όντας από τη φύση της, ο συνταγματικός θεσμός αναζήτησης της κοινωνικής συναίνεσης σε τέτοια ζητήματα δίνει και ελπίζω ότι θα δώσει στο μέλλον ακόμη ισχυρότερα το παρόν σε αυτές τις διαδικασίες. Εξ άλλου, η βούληση των κοινωνικών φορέων που αποτελούν την Ο.Κ.Ε. για την επίτευξη κοινωνικής συναίνεσης επιβεβαιώνεται σε πολλές ευκαιρίες.

Θα ήθελα να υπογραμμίσω κλείνοντας, ότι το συνέδριο αυτό μας δίνει την ευκαιρία να εκτιμήσουμε ότι ο διάλογος, ο ανοικτός χωρίς προκαταλήψεις και με καλή πίστη, είναι δυνατόν να γίνει και μας χαράζει έναν δρόμο ελπίδας.

Γι' αυτό επιτρέψτε μου να συγχαρώ τους συντελεστές αυτών των προσπαθειών για μια πολύ καλή δουλειά.

Καταλήγοντας, θέλω να υπογραμμίσω πολύ συνοπτικά, ότι η ανταγωνιστικότητα δεν μπορεί να αποτελεί μόνο το όραμα μιας κοινωνίας.

Η ανταγωνιστικότητα μπορεί να είναι το εργαλείο για την επίτευξη τρόπου ζωής, ποιότητα ζωής, που να είναι τα οράματα μιας κοινωνίας.